

Bateria Testów Pisania IBE

Elżbieta AWRAMIUK¹, Grażyna KRASOWICZ-KUPIS^{2,3}, Katarzyna WIEJAK^{2,3}, Katarzyna BOGDANOWICZ³

¹Uniwersytet w Białymstoku, ²Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, ³Instytut Badań Edukacyjnych w Warszawie

AUTORZY METODY

E. Awramiuk, G. Krasowicz-Kupis, K. Wiejak, K. M. Bogdanowicz

ZAŁOŻENIA TEORETYCZNE

Podstawą teoretyczną BTP IBE jest model przyswajania umiejętności czytania i pisania w języku polskim opracowany przez Krasowicz-Kupis i Awramiuk (2014).

Model wyróżnia 3 chronologiczne stadia analizowanego procesu: wstępne (przed pismem), kluczowe (opanowanie pisma) i stadium wprawy (automatyzacja). Czytanie i pisanie są traktowane jako formy komunikacji językowej, angażującej zarówno czynności metajęzykowe, jak i metapoznawcze. Wiedza na temat tego, jak dziecko uczy się pisać i czytać, przez jakie etapy przechodzi oraz jakie błędy można uznać za błędy rozwojowe została wykorzystana przy budowie narzędzi służących do wczesnej diagnozy umiejętności pisania.

Bateria BTP IBE ocenia 4 komponenty umiejętności pisania:

- świadomość grafotaktyczną
- świadomość morfologiczną
- świadomość fonologiczną
- świadomość ortograficzną

(Rispen et al 2008; Deacon et al 2008; Awramiuk 2014; Awramiuk, Krasowicz-Kupis 2014).

WŁASNOŚCI PSYCHOMETRYCZNE

RZETELNOŚĆ

Ocena rzetelności Baterii Testów Pisania została dokonana w oparciu o:

- zgodność wewnętrzną,
- równoważność międzypołówkową w przypadku testów, w których nie było możliwe liczenie współczynnika alfa-Cronbacha,
- stabilność bezwzględną w przypadku testów, które nie uległy znaczącym zmianom pomiędzy badaniem pilotażowym a normalizacyjnym (test-retest po upływie 3 miesięcy).

Tabela 3. Rzetelność testów pisania BTP IBE (współczynnik alfa-Cronbacha)

	Oddział RPP	Klasa I	Stabilność*
P_I: Napisy	0,75	0,78	0,67
P_II: Wyrazy - układanie	0,93		0,56
P_III: Wyrazy - pisanie 1	0,89		0,79
P_IV: Wyrazy - uzupełnianie		0,90	
P_V: Wyrazy - pisanie 2		0,88	
P_VI: Tekst - dyktando		0,87**	0,70

* Współczynniki stabilności pochodzą z badań pilotażowych i zostały obliczone dla uczniów klasy I i III.

** Współczynnik Guttmana. Ze względu na charakter zadania - dyktando, policzenie współczynnika alfa-Cronbacha nie było możliwe, zastosowano więc ocenę rzetelności metodą połówkową.

TRAFNOŚĆ

Wieloaspektowa ocena trafności BTP:

- Trafność treściowa:**
zapewniona przez dobór pozycji testowych należących do przyjętych definicji badanych aspektów pisania.
- Trafność teoretyczna:**
- Analiza macierzy korelacji z innymi testami (Tabele 4-6).
 - Analiza struktury wewnętrznej testu:
 - interkorelacje skal (Tabela 7),
 - analiza czynnikowa - wskazuje, że testy wchodzących w skład BTP w grupie dzieci z klasy I budują jeden czynnik.
 - Analiza różnic międzygrupowych:
- Istotne różnice w zakresie BTP między dziećmi z różnym nasileniem rodzinnego ryzyka dysleksji, mierzonego za pomocą Kwestionariusza Historii Czytania dla Dorosłych ARHQ-PL (Bogdanowicz, Wiejak, Krasowicz-Kupis, 2015).

Tabela 4. Korelacje z testami czytania w RPP

P_I: Napisy	Umiarkowana z nazywaniem liter (0,35), czytaniem wyrazów (0,43), czytaniem pseudowyrazów (0,35) Słaba z rozpoznawaniem liter (0,26)
P_II: Wyrazy - układanie	Bardzo silna z nazywaniem liter (0,76) Silna z rozpoznawaniem liter (0,58), czytaniem wyrazów (0,57) i pseudowyrazów(0,67)
P_III: Wyrazy - pisanie 1	Silna z czytaniem wyrazów (0,55), czytaniem pseudowyrazów (0,64)

Tabela 6. Korelacje z testami fonologicznymi w RPP

P_I: Napisy	Słaba z wszystkimi miarami sprawności fonologicznych (operacje na głoskach, sylabach i cząstkach śródsylabowych)
P_II: Wyrazy - układanie	Silna z łączeniem głosek w słowa, dzieleniem słów na głoski
P_III: Wyrazy - pisanie 1	Przeciętna z aliteracjami (tworzeniem, rozpoznawaniem i płynnością), usuwaniem sylab w pseudosłowach i słowach, łączeniem sylab w pseudosłowa Słaba z rymami (tworzeniem, rozpoznawaniem i płynnością), dzieleniem słów na sylaby

Tabela 5. Korelacje z testami czytania w klasie I

P_I: Napisy	Silna z czytaniem tekstu (0,53) przeciętna z nazywaniem liter (0,33), czytaniem wyrazów (0,49), czytaniem pseudowyrazów (0,33 i 0,48) Słaba z rozpoznawaniem liter (0,22)
P_IV: Wyrazy - uzupełnianie	Silna z wszystkimi miarami czytania: rozpoznawaniem liter, nazywaniem liter, czytaniem wyrazów i pseudowyrazów oraz czytaniem tekstu
P_V: Wyrazy - pisanie 2	Silna z wszystkimi miarami czytania: rozpoznawaniem liter, nazywaniem liter, czytaniem wyrazów i pseudowyrazów oraz czytaniem tekstu
P_VI: Tekst - dyktando	Silna z wszystkimi miarami czytania: rozpoznawaniem liter, nazywaniem liter, czytaniem wyrazów i pseudowyrazów oraz czytaniem tekstu

STRUKTURA BTP IBE

Bateria Testów Pisania IBE pozwala ocenić rozpoznawanie przez dziecko akceptowalnych kombinacji liter w polszczyźnie, kompletność i poprawność reprezentacji fonologicznej oraz stopień jej konwencjonalności (czy fonemy są reprezentowane we właściwy sposób, co odzwierciedla stopień opanowania norm dotyczących relacji między grafemem a fonemem). Testy sprawdzają powyższe umiejętności w różny sposób (przez układanie, pisanie) i na różnym materiale językowym (wyrazy, zdania).

Tabela 1. Struktura Baterii Testów Pisania IBE

Nazwa testu	Co mierzy	Na czym polega zadanie
P_I: Napisy (RPP, Klasa I)	Świadomość grafotaktyczna, rozpoznawanie akceptowalnych w języku polskim kombinacji liter.	Ocena par pseudowyrazów, zawierających ciąg liter możliwy (np. TAB, DYK, AMA) oraz niewystępujący w polszczyźnie (np. BTA, YDK, AOA).
P_II: Wyrazy - układanie (RPP)	Oddanie struktury fonologicznej prostych wyrazów, różniących się liczbą i strukturą głosek i sylab, ale nie zawierających trudności ortograficznych - pisownia zgodna z wymową.	Układanie wyrazów za pomocą ruchomego alfabetu.
P_III: Wyrazy - pisanie 1 (RPP)	Pisanie ze słuchu wyrazów, różniących się liczbą i strukturą głosek i sylab, ale niezawierających trudności ortograficznych (brak dwuznaków, podwójnych sposobów oznaczania miękkości, upodobnień itp.).	Pisanie dyktowanych słów.
P_IV: Wyrazy - uzupełnianie (Klasa I)	Wykorzystanie świadomości morfologicznej podczas pisania - zapisywanie tych samych morfemów w różnych kontekstach fonetycznych pozwala ocenić zastosowanie informacji gramatycznej w zapisie.	Uzupełnianie fraz odczytywanych przez badającego wpisywaniem brakujących wyrazów w odpowiedniej formie gramatycznej.
P_V: Wyrazy - pisanie 2 (Klasa I)	Pisanie ze słuchu wyrazów różniących się pod względem cech językowych (liczby głosek, liczby i struktury sylab) oraz trudności ortograficznych.	Pisanie dyktowanych słów.
P_VI: Tekst - dyktando (Klasa I)	Pisanie zdań zawierających trudności ortograficzne, segmentację zestrojów akcentowych oraz znaki interpunkcyjne.	Pisanie przez dziecko czterech dyktowanych zdań - krótkiego tekstu pt. <i>Rybka Lena</i> .

NORMALIZACJA

a) przebieg badań

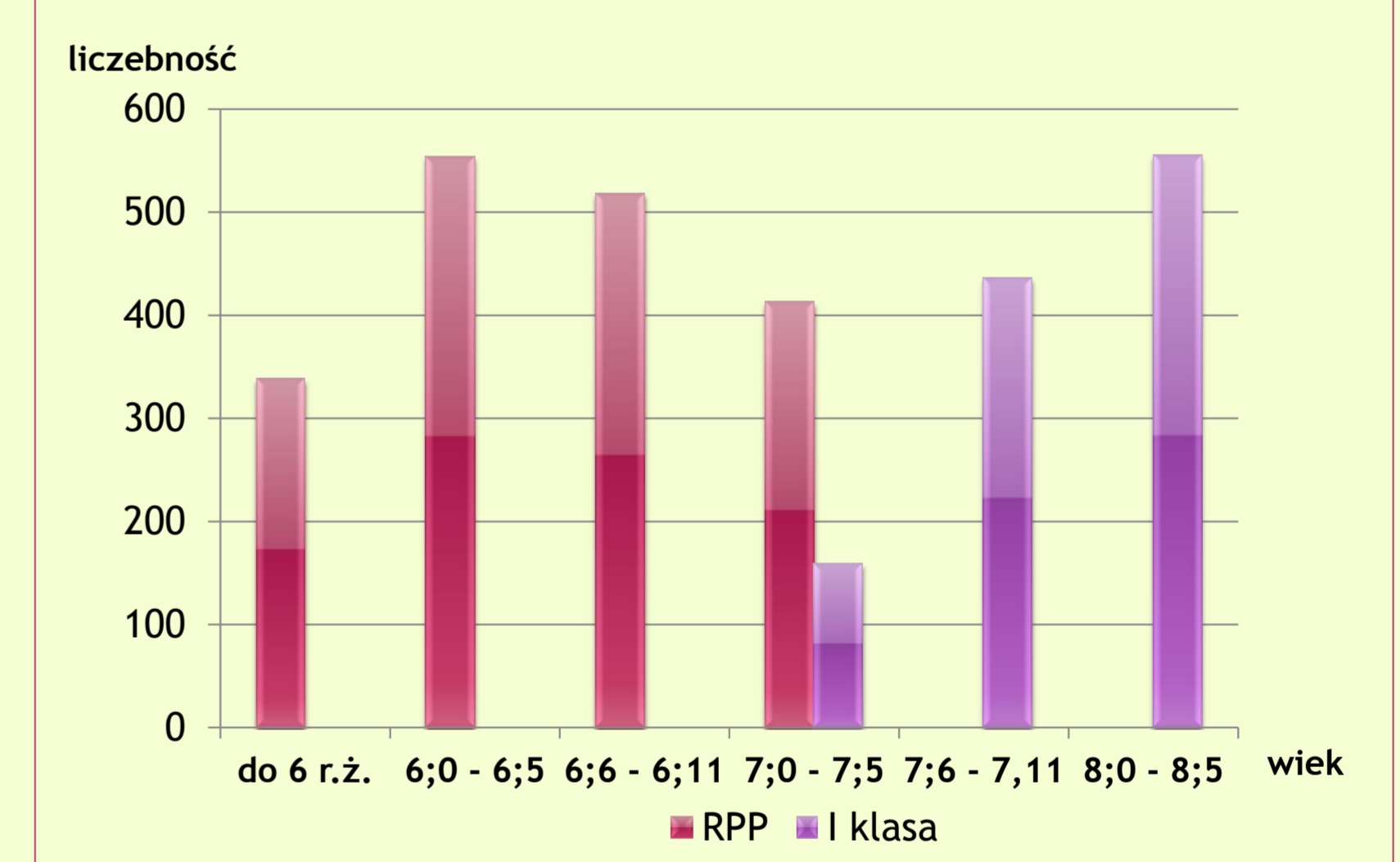
Badania normalizacyjne przeprowadzono od maja do listopada 2014 roku. Miały charakter indywidualnych badań psychologicznych, przeprowadzanych z dzieckiem w ciągu 4 sesji badawczych, trwających po około 60 minut. W projekcie zastosowano też kwestionariusze wypełniane przez rodziców dzieci oraz skale obserwacyjne wypełniane przez nauczycieli.

b) opis próby normalizacyjnej

Tabela 2. Opis próby normalizacyjnej

Próba	losowa, ogólnopolska
Liczebność ogółem	N=2973
Liczebność RPP	N=1823
Liczebność klasa I	N=1150
Wiek	5;6 do 8;6
Kontrolowano płeć, SES, poziom wykształcenia rodziców,	
Z próby usunięto 309 dzieci ze stwierdzonymi w Kwestionariuszu Rozwoju Dziecka zaburzeniami neurorozwojowymi, niepełnosprawnością intelektualną, poważnymi chorobami neurologicznymi oraz dzieci dwujęzyczne.	

Wykres 1. Rozkład liczebności w próbie normalizacyjnej ze względu na wiek i poziom edukacyjny

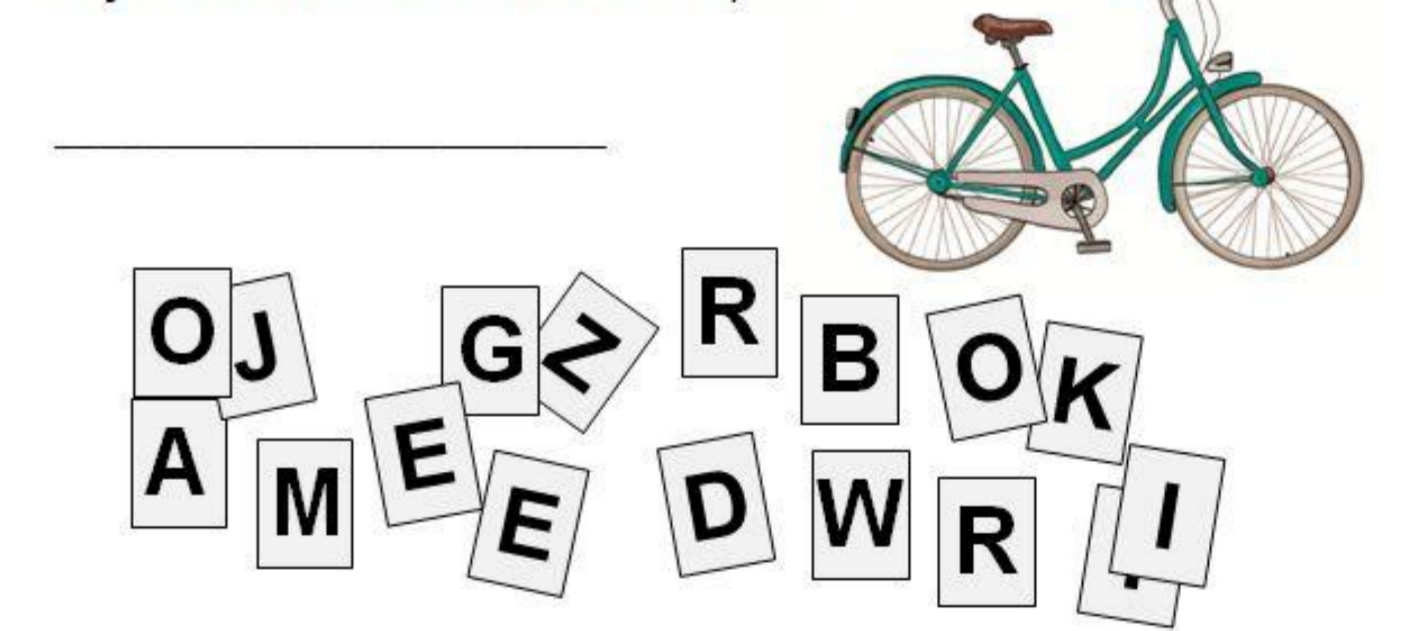
c) normy

Normy do Baterii Testów Pisania IBE opracowano oddzielnie dla RPP i I klasy, z uwzględnieniem wieku dzieci w odstępach 6-ciu miesięcznych. Normy stenowe dla każdego podtestu oraz dla wyniku łącznego (iloraz pisania).

To jest **RAK**. Ułóż z literek ten wyraz...

To jest **ROWER**. Ułóż z literek ten wyraz...

Rysunek 1. Test P_II: Wyrazy - układanie

Tabela 7. Interkorelacje testów BTP IBE

	P_I	P_II	P_III	P_IV	P_V	P_VI
P_I: Napisy	1	,250**	,258**	,376**	,368**	,375**
P_II: Wyrazy - układanie		1	,864**			
P_III: Wyrazy - pisanie 1			1			
P_IV: Wyrazy - uzupełnianie				1	,755**	,715**
P_V: Wyrazy - pisanie 2					1	,768**
P_VI: Tekst - dyktando						1

* Korelacja istotna na poziomie 0,01 (dwustronnie).

ZASTOSOWANIE PRAKTYCZNE

- diagnoza umiejętności pisania u dzieci rozpoczynających edukację szkolną (uczęszczających do grupy Roczego Przygotowania Przedszkolnego oraz uczniów klasy I),
- ocena rozwoju dziecka w zakresie umiejętności pisania,
- rozpoznawanie dzieci z ryzykiem trudności w czytaniu i pisaniu,
- identyfikacja dzieci na różnych etapach rozwoju pisma w oparciu o najczęściej popełniane błędy.

Badanie przeprowadzono w ramach projektu systemowego „Badanie jakości i efektywności edukacji oraz instytucjonalizacja zaplecza badawczego”, prowadzonego w Instytucie Badań Edukacyjnych, finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet III: Wysoka jakość systemu oświaty, Poddziałanie 3.1.1: Tworzenie warunków i narzędzi do monitorowania, ewaluacji i badań systemu oświaty.

LITERATURA

- Awramiuk, E. (2014). Invented spelling - a window on early literacy. *Edukacja* 2014, 5(130), 112-123. An interdisciplinary approach.
- Awramiuk, E., Krasowicz-Kupis, G. (2014). Reading and spelling acquisition in Polish: Educational and linguistic determinants. Contribution to a double special issue on Early literacy research in Poland, edited by Elżbieta Awramiuk and Grażyna Krasowicz-Kupis. *L1 Educational Studies in Language and Literature*, 14, 1-24
- Bogdanowicz, K.M., Wiejak K., Krasowicz-Kupis G. (2015). Ocena przydatności kwestionariusza Adult Reading History Questionnaire do diagnozy rodzinnego ryzyka dysleksji w Polsce. *Edukacja*, 1 (132), 117-138.
- Deacon, S. H., Conrad, N., Pacton, S. (2008). A statistical learning perspective on children's learning about graphotactic and morphological regularities in spelling. *Canadian Psychology*, 49(2), 118-124.
- Krasowicz-Kupis, G., Bogdanowicz, K. M., Wiejak, K. (2015). *Bateria Testów Czytania IBE. Podręcznik*. Warszawa: IBE (w druku).
- Krasowicz-Kupis, G., Wiejak, K., Bogdanowicz, K. M., (2015). *Bateria Testów Fonologicznych IBE. Podręcznik*. Warszawa: IBE (w druku).
- Morin, M.F. (2007). Linguistic factors and invented spelling in children: The case of French beginners in children. *L1 - Educational Studies in Language and Literature*, 7(3), 173-189.